

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 13 września 2018 r.^(*)

Odesłanie prejudycjalne – Ochrona konsumentów – Dyrektywa 93/13 WE – Nieuczciwe warunki w umowach konsumenckich – Dyrektywa 2008/48 WE – Postępowanie w sprawie wydania nakazu zapłaty na podstawie weksla własnego, który zabezpiecza zobowiązania wynikające z umowy kredytu konsumenckiego

W sprawie C-176/17

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich I Wydział Cywilny (Polska) postanowieniem z dnia 17 lutego 2017 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 6 kwietnia 2017 r., w postępowaniu:

Profi Credit Polska SA w Bielsku-Białej

przeciwko

Mariuszowi Wawrzoskowi,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: M. Ilešič, prezes izby, A. Rosas, C. Toader (sprawozdawca), A. Prechal i E. Jarašiūnas, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Kokott,

sekretarz: R. Šereš, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 1 marca 2018 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu rządu polskiego przez B. Majczyń, B. Czech oraz S. Żyrek, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez A. Cleenewerck de Crayencour, K. Herbout-Borczak, G. Goddin oraz N. Ruiza Garcíę, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 26 kwietnia 2018 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29) i art. 17 ust. 1 oraz art. 22 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz.U. 2008, L 133, s. 66; sprostowania Dz.U. 2009, L 207, s. 14; Dz.U. 2010, L 199, s. 40; Dz.U. 2011, L 234, s. 46; Dz.U. 2015 L 36, s. 15).

- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między Profi Credit Polska a Mariuszem Wawrzoskiem w związku z pozwem o wydanie nakazu zapłaty na podstawie podpisanego przez tego ostatniego weksla własnego dotyczącego zapłaty rzekomo należnych kwot w wykonaniu umowy kredytu konsumenckiego przyznanego przez wskazaną spółkę.

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa 93/13

- 3 Motyw dwudziesty czwarty dyrektywy 93/13 stanowi:

„[...] sądy i organy administracyjne państw członkowskich muszą mieć do swojej dyspozycji stosowne i skuteczne środki zapobiegające stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich”.

- 4 Zgodnie z art. 1 ust. 1 dyrektywy 93/13 celem tego aktu jest zbliżenie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich odnoszących się do nieuczciwych warunków umownych w umowach zawieranych pomiędzy sprzedawcą lub dostawcą [przedsiębiorcą] a konsumentem.

- 5 Zgodnie z art. 3 ust. 1 tej dyrektywy:

„Warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary [i] powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy, praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta”.

- 6 Artykuł 6 ust. 1 rzeczonyj dyrektywy ma następujące brzmienie:

„Państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców [przedsiębiorców] z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”.

- 7 Zgodnie z art. 7 ust. 1 owej dyrektywy:

„Zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów, państwa członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców z konsumentami”.

Dyrektywa 87/102

- 8 Artykuł 10 dyrektywy 87/102 /EWG Rady z dnia 22 grudnia 1986 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących kredytu konsumenckiego (Dz.U. 1987, L 42, s. 48; sprostowanie Dz.U. 1988, L 278, s. 33) stanowił:

„Państwa członkowskie, które zezwalają konsumentowi w odniesieniu do umów o kredyt konsumencki:

- a) dokonywać [na dokonywanie] płatności za pośrednictwem weksli, w tym weksli własnych;
- b) udzielać [na udzielanie] zabezpieczenia w drodze weksli, w tym weksli własnych i czeków,

zapewniają odpowiednią ochronę konsumenta w wypadku skorzystania z tych instrumentów we wskazanych przypadkach”.

Dyrektywa 2008/48

9 Celem dyrektywy 2008/48 jest, zgodnie z jej art. 1, harmonizacja niektórych aspektów przepisów państw członkowskich dotyczących umów o kredyt konsumencki.

10 Artykuł 3 lit. c) tej dyrektywy definiuje „umowę o kredyt” jako „umowę, na mocy której kredytodawca udziela kredytu konsumenckiego lub daje przyrzeczenie udzielenia kredytu konsumenckiego w formie odroczonej płatności, pożyczki lub innego podobnego świadczenia finansowego, z wyjątkiem umów dotyczących ciągłego świadczenia usług lub dotyczących dostaw towarów tego samego rodzaju, jeżeli konsument płaci za takie usługi lub towary w ratach przez okres ich świadczenia lub dostarczania”.

11 Artykuł 17 tej dyrektywy, zatytułowany „Przeniesienie praw”, stanowi w ust. 1:

„W przypadku gdy prawa kredytodawcy wynikające z umowy o kredyt lub sama umowa zostają przeniesione na stronę trzecią, konsument ma prawo powoływać się wobec cesjonariusza na wszelkie uprawnienia, jakie przysługiwały mu względem pierwotnego kredytodawcy, włącznie z potrąceniem wzajemnych roszczeń, jeżeli jest ono dopuszczalne w danym państwie członkowskim”.

12 Artykuł 22 tej samej dyrektywy, zatytułowany „Harmonizacja i bezwzględnie wiążący charakter niniejszej dyrektywy”, stanowi w ust. 1:

„W zakresie, w jakim niniejsza dyrektywa zawiera zharmonizowane przepisy, państwa członkowskie nie mogą utrzymywać w swoim prawie krajowym ani wprowadzać do niego przepisów odbiegających od tych, które zostały ustanowione w niniejszej dyrektywie”.

13 Artykuł 29 dyrektywy 2008/48 przewiduje, że dyrektywa 87/102 zostaje uchylona ze skutkiem od dnia 11 maja 2010 r.

Prawo polskie

14 Artykuł 484¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowaniacywilnego (Dz.U. 1964, nr 4), tekst ujednolicony ze zmianami (zwany dalej „kpc”) przewiduje:

„[...]”

§ 2. Sąd rozpoznaje sprawę w postępowaniu nakazowym na pisemny wniosek powoda zgłoszony w pozwie.

§ 3. Rozpoznanie sprawy następuje na posiedzeniu niejawnym [...]”.

15 Zgodnie z art. 485 § 2 tego kodeksu:

„Sąd wydaje również nakaz zapłaty przeciwko zobowiązanemu z weksła, [...] należycie wypełnionego, których prawdziwość i treść nie nasuwają wątpliwości”.

16 Artykuł 486 § 1 tego kodeksu stanowi, co następuje:

„W razie braku podstaw do wydania nakazu zapłaty przewodniczący wyznacza rozprawę, chyba że sprawa może być rozpoznana na posiedzeniu niejawnym”.

17 Artykuł 491 § 1 kpc stanowi:

„Wydając nakaz zapłaty sąd orzeka, że pozwany ma w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia nakazu zaspokoić roszczenie w całości wraz z kosztami albo wnieść w tym terminie zarzuty”.

18 Artykuł 492 tego kodeksu stanowi:

„§ 1 Nakaz zapłaty z chwilą wydania stanowi tytuł zabezpieczenia, wykonalny bez nadawania mu klauzuli wykonalności [...]”.

[...]

§ 3. Nakaz zapłaty wydany na podstawie weksla [...] staje się natychmiast wykonalny po upływie terminu do zaspokojenia roszczenia. W razie wniesienia zarzutów sąd może na wniosek pozwanego wstrzymać wykonanie nakazu [...].”

19 Zgodnie z art. 493 § 1 kpc:

„Pismo zawierające zarzuty wnosi się do sądu, który wydał nakaz zapłaty. W piśmie pozwany powinien wskazać, czy zaskarża nakaz w całości, czy w części, przedstawić zarzuty, które pod rygorem ich utraty należy zgłosić przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy, oraz okoliczności faktyczne i dowody [...].”

20 Artykuł 385¹ Kodeksu cywilnego (ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r., Dz.U. 1964, nr 16), tekst ujednolicony ze zmianami (zwany dalej „kodeksem cywilnym”), uściśla:

„§ 1. Postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

§ 2. Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie.

[...]”.

21 Na podstawie art. 101 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (Dz.U. 1936, nr 37) ze zmianami:

„Weksel własny zawiera:

- 1) nazwę »weksel« w samym tekście dokumentu, w języku, w jakim go wystawiono;
- 2) przyrzeczenie bezwarunkowe zapłacenia oznaczonej sumy pieniężnej;
- 3) oznaczenie terminu płatności;
- 4) oznaczenie miejsca płatności;
- 5) nazwisko osoby, na której rzecz lub na której zlecenie zapłata ma być dokonana;
- 6) oznaczenie daty i miejsca wystawienia wekslu;
- 7) podpis wystawcy wekslu[a]”.

22 Według art. 19 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. 2005, nr 167):

„Trzy czwarte części opłaty pobiera się od pozwanego w razie wniesienia zarzutów od nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym”.

23 Przepisy dyrektywy 2008/48 zostały przetransponowane do prawa polskiego w drodze ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. 2014, nr 1497, tekst ujednolicony ze zmianami, zwanej dalej „ustawą z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim”). Artykuł 41 tej ustawy stanowi:

„1. Weksel [...] konsumenta wręczony kredytodawcy w celu spełnienia lub zabezpieczenia świadczenia wynikającego z umowy o kredyt konsumencki powinien zawierać klauzulę »nie na zlecenie« lub inną równoznaczną [klauzulę].

2. W razie przyjęcia przez kredytodawcę weksla [...] niezawierającego klauzuli »nie na zlecenie« i przeniesienia takiego weksla na inną osobę kredytodawca jest zobowiązany do naprawienia poniesionej przez konsumenta szkody przez zapłatę weksla [...].
3. Przepis ust. 2 stosuje się również, gdy weksel lub czek znalazł się w posiadaniu innej osoby wbrew woli kredytodawcy”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

- 24 W drodze umowy standardowej z dnia 3 grudnia 2015 r. Profi Credit Polska, spółka z siedzibą w Bielsku-Białej (zwana dalej „instytucją finansową” lub „pożyczkodawcą”), przyznała kredyt konsumencki M. Wawrzoskowi (zwanemu dalej „pożyczkobiorcą”). Owa umowa standardowa zawierała warunek zobowiązujący pożyczkobiorcę do wystawienia weksla własnego celem zabezpieczenia roszczeń pożyczkodawcy wynikających z tej umowy. Zwrot tej pożyczki był zatem zagwarantowany podpisaniem przez pożyczkobiorcę wekslem własnym, którego wysokość nie została określona.
- 25 W następstwie braku spłaty pożyczki przez pożyczkobiorcę instytucja finansowa poinformowała, że weksel został wypełniony na kwotę odpowiadającą pozostałej należności. Instytucja ta wystąpiła do sądu odsyłającego o wydanie przeciwko pożyczkobiorcy nakazu zapłaty na wskazaną na wekslu kwotę 3268,38 PLN (około 753 EUR). Instytucja finansowa załączyła do pozwu weksel, właściwie wypełniony i podpisany, oraz wypowiedzenie umowy pożyczki.
- 26 Sąd ten uściśla, że jakkolwiek nie dysponuje w aktach sprawy umową standardową, to jednak ma wiedzę co do treści warunku umownego nakładającego na pożyczkobiorcę obowiązek wystawienia weksla jako zabezpieczenia spłaty. Wskazuje on, że warunek ten jest sformułowany w identyczny sposób we wszystkich umowach pożyczki zawartych przez Profi Credit Polska, w następstwie których wszczęte zostały przed tym sądem liczne postępowania o wydanie nakazu zapłaty.
- 27 Sąd ten zauważa, że postępowanie nakazowe na podstawie weksla jest w Polsce bardzo często stosowane przez przedsiębiorców w celu dochodzenia wierzytelności. Praktyka polega na tym, że do pozwu dołącza się wyłącznie prawidłowo wypełniony weksel, z pominięciem innych dokumentów potwierdzających istnienie poprzedzającego podpisanie weksla stosunku podstawowego (zwanego dalej „stosunkiem podstawowym”), w tym umowy kredytu konsumenckiego.
- 28 Sąd odsyłający podkreśla, że postępowanie w sprawie nakazu zapłaty opiera się na domniemaniu, zgodnie z którym stan faktyczny uzasadniający wierzytelność powoda został w całości wykazany w drodze dokumentów wymienionych w art. 485 kpc i załączonych do pozwu, wśród których figuruje weksel. W konsekwencji decydująca dla wydania nakazu zapłaty pozostaje wyłącznie ocena prawidłowości wystawienia weksla wedle przesłanek określonych w przepisach art. 1 i nast. oraz 101 prawa wekslowego, ze zmianami.
- 29 Sąd ten zauważa, że zgodnie z obowiązującymi przepisami krajowymi postępowanie w sprawie nakazu zapłaty odbywa się w dwóch fazach. W pierwszej fazie postępowania nakazowego ocena ważności weksla, jeśli może być dokonywana przez sąd z urzędu, ogranicza się do oceny formalnej ważności weksla, ponieważ z art. 485 § 2 kpc wynika, że sąd rozpoznający sprawę wydaje nakaz zapłaty przeciwko zobowiązanemu z „weksla, [...] należycie wypełnionego, któr[ego] prawdziwość i treść nie nasuwają wątpliwości”. W drugiej fazie postępowania, jeśli dłużnik wskazany na wekslu wniósł zarzuty od nakazu zapłaty, dłużnik wekslowy może podważać nie tylko zobowiązanie wekslowe, lecz także istniejący stosunek podstawowy, w tym np. umowę pożyczki konsumenckiej.
- 30 Sąd odsyłający stawia sobie pytanie, czy postępowanie nakazowe wszczęte na podstawie weksla jest zgodne z dyrektywą 93/13.
- 31 Zdaniem tego sądu niniejsza sprawa różni się od spraw, w których wydano wyroki z dnia 14 czerwca 2012 r., Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349) i z dnia 18 lutego 2016 r., Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98), w których sądy krajowe dysponowały dokumentami umów

ustanawiającymi prawa i obowiązki umawiających się stron, tak że miały możliwość wyłączenia obowiązku zawartych w tych dokumentach nieuczciwych warunków umownych.

32 Sąd uważa natomiast, że o ile w zawisłej przed nim sprawie do niego należy zbadanie wiążącego strony stosunku prawnego, o tyle badanie to jest ograniczone do zakresu zdefiniowanego stosunkiem wekslowym. W opinii sądu zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego jego kontrola może dotyczyć wyłącznie treści weksla. Tak więc nawet przy założeniu, że sąd miałby wiedzę odnośnie do stosunku podstawowego, to z uwagi na przepisy krajowe nie mógłby przeprowadzić kontroli dokumentów go stwierdzających. Zatem wyłącznie do konsumenta należy wniesienie zarzutów wobec nakazu zapłaty w celu umożliwienia stwierdzenia potencjalnie nieuczciwego charakteru pewnych warunków lub niedochowania obowiązku poinformowania.

33 W tych okolicznościach Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich I Wydział Cywilny postanowił zawiesić postępowanie i skierować do Trybunału następujące pytanie prejudycjalne:

„Czy przepisy dyrektywy 93/13 [...], zwłaszcza art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1, oraz przepisy dyrektywy 2008/48 [...], zwłaszcza art. 17 ust. 1 i art. 22 ust. 1, należy interpretować w ten sposób, iż stoją one na przeszkodzie w dochodzeniu przez przedsiębiorcę (pożyczkodawcę) przeciwko konsumentowi (pożyczkobiorcy) roszczenia stwierdzonego dokumentem wekslowym, prawidłowo wypełnionym, w ramach postępowania nakazowego, określonego przepisami art. 485 § 2 i nast. [kodeksu postępowania cywilnego] w zw. z art. 41 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim [...], ograniczającymi sąd krajowy wyłącznie do badania ważności zobowiązania wekslowego z punktu widzenia zachowania formalnych warunków weksla, z pominięciem stosunku podstawowego?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

34 Na wstępie należy zauważyć, że o ile art. 17 ust. 1 dyrektywy 2008/48 odwołuje się do przeniesienia praw kredytodawcy na osobę trzecią, o tyle jest bezsporne w okolicznościach niniejszej sprawy, że beneficjent weksla i pożyczkodawca są tą samą osobą prawną.

35 Ponadto o ile art. 10 dyrektywy 87/102, który został uchylony mocą dyrektywy 2008/48, wskazywał weksle własne – jak to zauważyła rzecznik generalna w pkt 34 i nast. swojej opinii – o tyle przepisy dyrektywy 2008/48 nie odnoszą się już do tych instrumentów.

36 Skoro więc dyrektywa 2008/48 nie dokonała harmonizacji w dziedzinie weksli jako gwarancji kredytu konsumenckiego, to art. 22 ust. 1 nie podlega już stosowaniu w takich okolicznościach jak te w postępowaniu głównym.

37 W rezultacie na pytanie przedłożone przez sąd odsyłający należy odpowiedzieć wyłącznie w świetle przepisów dyrektywy 93/13.

38 Poprzez swoje pytanie prejudycjalne sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on przepisom krajowym takim jak te będące przedmiotem w postępowaniu głównym, zezwalającym na wydanie nakazu zapłaty opartego na wekslu zwykłym jeśli chodzi o jego formę, który gwarantuje wiarygodność powstałą z umowy o kredyt konsumencki, w wypadku gdy sąd rozpoznający pozew o wydanie nakazu zapłaty nie jest uprawniony do zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków tej umowy.

39 Na wstępie należy przypomnieć, że zgodnie z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 państwa członkowskie przewidzieć, iż nieuczciwe warunki istniejące w umowie konsumenckiej zawartej przez przedsiębiorcę nie będą wiązać konsumentów na warunkach określonych na mocy prawa krajowego.

40 Zważywszy na charakter i znaczenie interesu publicznego, jaki stanowi ochrona konsumentów znajdujących się w słabszej pozycji względem przedsiębiorców, dyrektywa 93/13 zobowiązuje państwa członkowskie, co wynika z jej art. 7 ust. 1 w zw. z jej motywem dwudziestym czwartym, do zapewnienia stosownych i skutecznych środków „mając[ych] na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców z konsumentami

(wyrok z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, pkt 56 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 41 W tym celu do sądu krajowego należy wyłącznie i jedynie wykluczenie stosowania nieuczciwego warunku umownego, tak aby nie mógł on wywoływać wiążącego skutku wobec konsumenta, przy czym sąd ów nie jest uprawniony do zmiany treści tego warunku (wyrok z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, pkt 57 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 42 W tym kontekście należy w pierwszej kolejności przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości sąd krajowy jest zobowiązany do zbadania z urzędu, czy dane warunki umowy wchodzące w zakres stosowania dyrektywy 93/13 mają nieuczciwy charakter, a także do tego, by dokonawszy takiego badania, zniwelować brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą, o ile sąd ów posiada niezbędne ku temu informacje dotyczące stanu prawnego i faktycznego (zob. podobnie wyroki: z dnia 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, pkt 58).
- 43 Trybunał miał już okazję uściślić w sprawach zakończonych wyrokami z dnia 14 czerwca 2012 r., Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349) i z dnia 18 lutego 2016 r., Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98), jak również postanowieniem z dnia 21 czerwca 2016 r., Aktiv Kapital Portfolio (C-122/14, niepublikowanym, EU:C:2016:486), że owe motywy obowiązują również – jak w okolicznościach w postępowaniu głównym – w odniesieniu do postępowania w sprawie nakazu zapłaty.
- 44 Skuteczna ochrona praw przyznanych konsumentowi w tej dyrektywie mogłaby bowiem zostać zagwarantowana jedynie pod warunkiem, by krajowe prawo procesowe umożliwiało, w ramach postępowania w sprawie wydania nakazu zapłaty względnie w ramach postępowania egzekucyjnego w przedmiocie nakazu zapłaty, kontrolę z urzędu potencjalnie nieuczciwych warunków odnośnej umowy (zob. podobnie wyrok z dnia 18 lutego 2016 r., Finanmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, pkt 46; postanowienie z dnia 21 czerwca 2016 r., Aktiv Kapital Portfolio, C-122/14, niepublikowane, EU:C:2016:486, pkt 30).
- 45 W niniejszej sprawie sąd odsyłający uściśla, że jego kontrola w trakcie pierwszej fazy postępowania w sprawie nakazu zapłaty jest ograniczona do samego stosunku wekslowego, czyli do weksla, i nie może dotyczyć stosunku podstawowego.
- 46 Ponadto sąd ten wskazuje, że nie posiada wiedzy o wszystkich elementach stanu faktycznego i prawnego wynikających z przedmiotowej umowy pożyczki.
- 47 Wynika stąd, że w okolicznościach takich jak w postępowaniu głównym sąd krajowy nie jest w stanie zbadać potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków tej umowy tak długo, jak długo nie posiada w tym celu wiedzy o wszystkich elementach stanu faktycznego i prawnego.
- 48 Po drugie, i nadal odnośnie do pierwszej fazy postępowania, rząd polski podnosi, że zgodnie z art. 486 § 1 kpc w braku wystarczających dowodów uzasadniających wydanie nakazu zapłaty przewodniczący składu rozpoznającego sprawę mógłby wyznaczyć termin rozprawy, chyba że sprawa może być nadal rozpatrywana na posiedzeniu niejawnym. W przypadku gdy wyznaczony jest termin rozprawy, postępowanie odbywa się według przepisów o postępowaniu zwykłym albo o właściwym w sprawie postępowaniu odrębnym, co pozwala na zbadanie jednocześnie stosunku wekslowego i stosunku podstawowego, w tym umowy o kredyt konsumencki.
- 49 Jednakże z jednej strony, jak wynika z brzmienia tego przepisu, kompetencja sędziego przewodniczącego do wyznaczenia terminu rozprawy, na zasadzie odstępstwa od zasady, według której zgodnie z art. 484¹ kpc rozpoznanie sprawy następuje na posiedzeniu niejawnym, uzależnione jest od spełnienia przesłanki, że brak jest „podstaw do wydania nakazu zapłaty”.
- 50 Tymczasem według informacji sądu odsyłającego taka przesłanka nie jest spełniona w postępowaniu głównym.

- 51 Z drugiej strony sąd ten podkreśla, że z art. 485 § 2 kpc wynika, iż w trakcie pierwszej fazy postępowania jego właściwość jest ograniczona do badania prawidłowości formalnej weksla. Sąd ten uściśla, że w zawistym przed nim postępowaniu przedmiotowy weksel jest ważny.
- 52 W każdym wypadku, o ile, zgodnie z art. 267 TFUE, Trybunał jest właściwy do określenia na podstawie art. 7 dyrektywy 93/13 kryteriów definiujących ramy pozwalające na przeprowadzenie z urzędu oceny odnośnie do przestrzegania obowiązków wynikających z tej dyrektywy, o tyle to do sądu odsyłającego należy zbadanie, czy przepis taki jak art. 486 § 1 kpc może w danym wypadku stanowić takie ramy.
- 53 Po trzeciej, sąd odsyłający zauważa, że badanie stosunku prawnego wynikającego z umowy o kredyt konsumencki ma miejsce wyłącznie w wypadku, gdy konsument wniesie zarzuty wobec nakazu zapłaty.
- 54 Należy stwierdzić, że choć postępowanie przed sądem odsyłającym dotyczy tylko pierwszej fazy tego postępowania, to jednak postępowanie to należy postrzegać jako całość obejmującą zarówno pierwszą fazę – przed wniesieniem zarzutów, jak i drugą fazę, będącą jej następstwem.
- 55 Każdy przypadek, w którym powstaje pytanie, czy krajowy przepis proceduralny uniemożliwia lub utrudnia zbytnio stosowanie prawa Unii, należy bowiem rozpatrywać z uwzględnieniem miejsca danego przepisu w ramach procedury przed różnymi sądami krajowymi, jej przebiegu i jej cech szczególnych (zob. podobnie wyrok z dnia 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 56 Należy zauważyć, że po wszczęciu drugiej fazy postępowania, tj. jeśli konsument wniesie zarzuty wobec nakazu zapłaty, sąd krajowy może dysponować informacjami dotyczącymi okoliczności faktycznych i prawnych niezbędnymi do zbadania z urzędu potencjalnie nieuczciwego charakteru warunku umowy wchodzącej w zakres stosowania dyrektywy 93/13.
- 57 O ile Trybunał określił już w różnych aspektach i przy uwzględnieniu wymogów z art. 6 ust. 1 i z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 sposób, zgodnie z którym sąd krajowy musi zapewnić ochronę praw, które konsumenci wywodzą z tej dyrektywy, o tyle zasadniczo prawo Unii nie harmonizuje procedur stosowanych w odniesieniu do badania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunku umowy, a procedury te należą zatem do zakresu krajowego porządku prawnego państw członkowskich, pod warunkiem jednak, że nie są one mniej korzystne niż w przypadku podobnych spraw podlegających prawu krajowemu (zasada równoważności) oraz że przewidują prawo do skutecznego środka prawnego, takiego jak ten przewidziany w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zob. podobnie wyroki: z dnia 14 września 2017 r., The Trustees of the BT Pension Scheme, C-628/15, EU:C:2017:687, pkt 58 i 59 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 31 maja 2018 r., Sziber, C-483/16, EU:C:2018:367, pkt 35 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 58 W kwestii zasady równoważności należy stwierdzić – i jak zauważyła też rzecznik generalna w pkt 55 swojej opinii – że Trybunał nie posiada wiedzy o żadnym elemencie, który mógłby wzbudzić wątpliwości co do zgodności z tą zasadą uregulowań będących przedmiotem postępowania głównego.
- 59 Odnośnie do prawa do skutecznego środka prawnego należy zauważyć, że wynikający z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 obowiązek przewidzenia środków proceduralnych pozwalających na zapewnienie przestrzegania praw, jakie podmioty wywodzą z dyrektywy 93/13 przeciwko wykorzystywaniu nieuczciwych warunków umownych, odpowiada ustanowionemu również w art. 47 karty wymogowi prawa do skutecznego środka prawnego. Prawo do skutecznego środka prawnego powinno obowiązywać zarówno w odniesieniu do wyznaczenia sądów właściwych w przedmiocie rozpoznawania powództw wnoszonych na podstawie prawa Unii, jak i w odniesieniu do określenia zasad proceduralnych dotyczących takich powództw (zob. podobnie wyrok z dnia 31 maja 2018 r., Sziber, C-483/16, EU:C:2018:367, pkt 49 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 60 Z art. 492 i art. 493 § 1 kpc wynika, że zarzuty wobec nakazu zapłaty wniesione przez dłużnika do sądu, który wydał ten nakaz, pozwalają sądowi na zwieszenie jego wykonania.

- 61 Jak zauważyła rzecznik generalna w pkt 77 swojej opinii, w celu ustalenia, czy postępowanie takie jak postępowanie główne jest niezgodne z prawem do skutecznego środka prawnego, sąd odsyłający musi ustalić, jak to wynika z orzecznictwa Trybunału, czy przewidziane w prawie krajowym zasady proceduralne w zakresie wniesienia zarzutów nie prowadzą do powstania znacznego ryzyka, iż zainteresowani konsumenci nie wniosą wymaganych zarzutów (zob. podobnie wyroki: z dnia 14 czerwca 2012 r., Banco Espanol de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, pkt 54; z dnia 14 marca 2013 r., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 58; z dnia 18 lutego 2016 r., Finanmadrid EFC, C-34/14, EU:C:2016:98, pkt 52).
- 62 Przy bowiem braku skutecznej kontroli potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków danej umowy nie może zostać zagwarantowane przestrzeganie praw przyznanych w drodze dyrektywy 93/13 (wyrok z dnia 7 grudnia 2017 r., Banco Santander, C-598/15, EU:C:2017:945, pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 63 Wśród odpowiednich i efektywnych środków gwarantujących konsumentom prawo do skutecznego środka prawnego musi znaleźć się możliwość wytoczenia powództwa lub wniesienia zarzutów w racjonalnych warunkach proceduralnych, w ten sposób, by korzystanie z przyznanych konsumentom praw nie było obwarowane warunkami, w szczególności terminem lub kosztami, które ograniczałyby korzystanie z praw gwarantowanych w dyrektywie 93/13 (zob. podobnie wyrok z dnia 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 64 Z ogółu informacji, jakimi dysponuje Trybunał, wynika, że o ile zgodnie z art. 491 i nast. kpc pozwanemu w pierwszej fazie postępowania przysługuje prawo podważenia nakazu zapłaty, o tyle wykonanie tego prawa do wniesienia zarzutów jest uzależnione od spełnienia wyjątkowo restrykcyjnych przesłanek.
- 65 Z jednej bowiem strony z art. 491 § 1 kpc wynika, że termin do wniesienia zarzutów wynosi dwa tygodnie. Ponadto zgodnie z art. 493 § 1 kodeksu w swoim piśmie zawierającym zarzuty pozwany powinien wskazać, czy zaskarża nakaz w całości, czy w części, przedstawić zarzuty, pod rygorem niedopuszczalności tego pisma, oraz okoliczności faktyczne i dowody.
- 66 Jak to zauważyła rzecznik generalna w pkt 79 swojej opinii, takie środki procesowe w ramach tak krótkiego terminu pociągają za sobą znaczne ryzyko, że konsument nie wniesie zarzutów albo że będą one niedopuszczalne.
- 67 Z drugiej strony z art. 19 ust. 4 polskiej ustawy z dnia 28 lipca o kosztach sądowych w sprawach cywilnych wynika, że w razie wniesienia zarzutów wobec nakazu zapłaty pozwany musi uiścić trzy czwarte części opłaty sądowej, tak że przedsiębiorca jest zobowiązany jedynie do uiszczenia jednej czwartej części tej opłaty sądowej.
- 68 Jak zauważyła rzecznik generalna w pkt 80 swojej opinii, koszty w takiej wysokości same w sobie mają taki charakter, że zniechęcają konsumenta do wniesienia zarzutów. Jest on postawiony w niekorzystnej sytuacji tym bardziej, że w każdym wypadku musi uiścić tytułem kosztów opłatę trzy razy większą niż strona przeciwna.
- 69 W związku z powyższym należy zauważyć, iż istnieje ryzyko, którego nie można lekceważyć, że zainteresowani konsumenci nie wniosą wymaganych zarzutów – czy to ze względu na przewidziany w tym celu bardzo krótki termin, czy to dlatego, że mogą być zniechęceni do podejmowania obrony ze względu na koszty generowane przez postępowanie sądowe w stosunku do kwoty kwestionowanego długu, czy też dlatego, że nie znają lub nie rozumieją zakresu swoich praw, czy wreszcie ze względu na ograniczoną treść pozwu o wydanie nakazu zapłaty wniesionego przez przedsiębiorcę, a zatem niepełny charakter informacji, którymi dysponują (zob. podobnie wyrok z dnia 18 lutego 2016 r., Finanmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo; postanowienie z dnia 21 czerwca 2016 r., Aktiv Kapital Portfolio, C-122/14, niepublikowane, EU:C:2016:486, pkt 37).
- 70 Wynika stąd, że procedura sądowa taka jak ta będąca przedmiotem postępowania głównego, w zakresie, w jakim ustanawia względem konsumenta wymóg przedstawienia, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu zapłaty, argumentów faktycznych i prawnych pozwalających sędziemu

na przeprowadzenie takiej oceny i w jakim penalizuje go poprzez sposób obliczenia kosztów sądowych, powoduje takie ryzyko.

- 71 Mając na uwadze powyższe rozważania, na przedstawione pytanie trzeba udzielić odpowiedzi, że art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż sprzeciwia się on przepisom krajowym takim jak te będące przedmiotem postępowania głównego, pozwalającym na wydanie nakazu zapłaty opartego na wekslu własnym, który stanowi gwarancję wierzytelności powstałej z umowy kredytu konsumenckiego, w sytuacji gdy sąd rozpoznający pozew o wydanie nakazu zapłaty nie jest uprawniony do zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków tej umowy, jeżeli sposób wykonania prawa do wniesienia zarzutów od takiego nakazu nie pozwala na zapewnienie przestrzegania praw, które konsument opiera na tej dyrektywie.

W przedmiocie kosztów

- 72 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, iż sprzeciwia się on przepisom krajowym takim jak te będące przedmiotem postępowania głównego, pozwalającym na wydanie nakazu zapłaty opartego na wekslu własnym, który stanowi gwarancję wierzytelności powstałej z umowy kredytu konsumenckiego, w sytuacji gdy sąd rozpoznający pozew o wydanie nakazu zapłaty nie jest uprawniony do zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków tej umowy, jeżeli sposób wykonania prawa do wniesienia zarzutów od takiego nakazu nie pozwala na zapewnienie przestrzegania praw, które konsument opiera na tej dyrektywie.

Ilešič

Rosas

Toader

Prechal

Jarašiūnas

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 13 września 2018 r.

Sekretarz

Prezes drugiej izby

A. Calot Escobar

M. Ilešič

* Język postępowania: polski.